

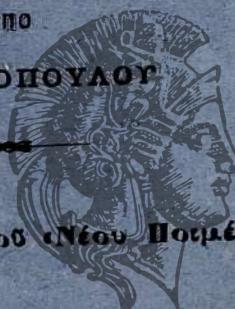
ΜΕΛ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ ΑΡΙΘΜ. 12

ΠΕΡΙ
ΤΟΥ ΛΩΒΟΚΟΜΕΙΟΥ
ΤΟΥ
ΑΓΙΟΥ ΖΩΤΙΚΟΥ

ΥΠΟ
Ι. ΜΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ «Νέου Ποιμένου»

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΕΚ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

1923

581

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

Ι. ΜΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΛΩΒΟΚΟΜΕΙΟΥ
ΤΟΥ
ΑΓΙΟΥ ΖΩΤΙΚΟΥ

Περὶ τοῦ λωβοκομείου τοῦ Ζωτικῆ παρὰ μὲν Γ. Κεδρηνῶ ἀναγινώσκομεν: «ἔκτισε δὲ (Μαυρίκιος) καὶ τὸ λωβῶν γηροκομεῖον εἰς τὰ Ἅγίου τοῦ λεγόμενον τοῦ Ζωτικῆ ἑγγόρηγον, διὰ τὸ ὑπὸ τῶν Σθλαβίνων καῖναι ξυλόστεγον ὄν, καὶ πολλὰ ἐν αὐτῶ ἑχορήγησε πρὸς θεραπείαν τῶν λωβῶν ἀδελφῶν... (1)», παρὰ δὲ τοῖς Συνεχισταῖς τοῦ Θεοφάνους «...Χρησὺν καὶ περὶ τοῦ νοσοκομείου τοῦ ὁσίου ἔξειπεν· ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος (ὁ Πορφυρογέννητος) θεασάμενος αὐτὸ μικρότατον οἰκοδομαῖς μακροτάταις κατασκευάζει, ὡς ἐπισυνάγεσθαι πάντας τοὺς τοιαῦδε νόσφ κυριευομένους καὶ ἀλείμμασι τὰς σάρκας αὐτῶν περιχρίων, χορηγίας ἀνελλιπεῖς αὐτοῖς παρέχων, εἰς αἰωνίζουσαν μνήμην τοῖς μεθ' ἡμᾶς κατέλιπεν (2)».

Ἐκ μὲν τοῦ Κεδρηνοῦ λοιπὸν μανθάνομεν μόνον ὅτι ὁ Μαυρίκιος τὸ ὑπὸ τῶν Σθλαβίνων κατακαὲν ξυλόστεγον λωβοκομεῖον ἀνήγειρε πλινθόκτιστον εἰς τὰ Ἅγίου· ἐκ δὲ τῶν Συνεχιστῶν τοῦ Θεοφάνους ὅτι Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος ὡς μικρότατον ἠΰξησεν αὐτὸ διὰ μακροτάτων

(1) Ἐκδ. Βόννης, Α', σελ. 698-699.

(2) » » σελ. 449.

οικοδομῶν ἵνα περισυλλέξῃ ἐκεῖ πάντας τοὺς ἐκ τῆς αὐτῆς νόσου πάσχοντας, οὐδέτερος ὅμως αὐτῶν μιμνήσκειται τίς ὁ πρῶτος ἰδρυτὴς αὐτοῦ καὶ ποῦ ἔκειντο τὰ Ἱεῖου.

Ἐκ τῶν μεταγενεστέρων, ὁ μὲν αἰίδιμος πατριάρχης Κωνσταντίας «...ἔτι εἰς τὴν αὐτὴν παραθαλασσίαν (ἦτοι μετὰ τὸ Σκουτάρεως καὶ Βεϊλέρ βεη) εἶναι καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Παύλου Ὁρφανοτροφεῖον, καὶ τὸ τοῦ Ζωτικῆς λωβοτροφεῖον, ὅπου τανῦν εἶναι τὸ τῆς βασιλείας μέγα σιτοδοχεῖον...(1)».

Σκαρλάτος ὁ Βυζάντιος: «...ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου (Τσαμίλισας) εἶχε συστήσει καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Ζωτικὸς ὁ ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Κωνσταντίου Μαγιστριανός, τὸ λωβοκομεῖόν του, κατὰ τὸ Συναξάριον τῆς 31 Δεκεμβρίου, καὶ ἐδῶ ἀπὸ τοῦ λόφου πρὸς τὸ κατάναιες κατεσῦρθη ὑπὸ τῶν ἡμιόνων, ὅπου καὶ παρὰ τότε ἀνεδόθη διαυγοῦς καὶ ποτίμου ὕδατος. Κατ' ἄλλους ὁ Ζωτικὸς οὗτος ὁ καὶ πρῶτος κληθεὶς Ὁρφανοτροφία, ἦν πρωτοβεατάριος τοῦ Μαυρικίου τοῦ κτίσαντος τῷ 586 τὸ λωβοκομεῖον τοῦτο (ἀρξαμένου, ὡς φαίνεται, τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ τοῦ πενθεροῦ αὐτοῦ Τιβερίου) ἐγχόρηγον, διὰ τὸ ὑπὸ τῶν Σλαβίων καὶ ναι ξυλόστεγον ὄν καὶ πολλὰ ἐν αὐτῷ ἐχωρήγησε πρὸς θεραπείαν τῶν λωβῶν ἀδελφῶν, κατὰ τὸν Κεδρηνόν, ὅστις αὐτὸ ὅμως τοποθετεῖ εἰς τὰ Ἱεῖου. Ἐπεστάτη δὲ τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ ὁ Ζωτικὸς. Κρημισθὲν δὲ αὐτὸ σεισμῷ, ἀνεκαίνισε τῷ 1032 Ρωμανὸς ὁ Ἀργυρός. Ὁ δὲ Ἰωάννης ὁ Τζιμισκῆς, αυτοκρατορήσας, ἀφιέρωσεν εἰς αὐτὸ τὸ ἡμισυ τῆς περιουσίας του, προσεπιδομήσας τοῖς παλαιοῖς δόμοις τῶν ἐν τῇ ἱερᾷ νόσῳ καμνόντων καὶ ἐτέρας οἰκίας, κατὰ τὸν Γραμματικὸν Λέοντα... (2)».

(1) Κωνσταντινιάς, σελ. 150.

(2) Κωνσταντινουπόλις, τόμ. Β', σελ. 238.

Ὁ τὴν πεντηκονταετηρίδα αὐτοῦ ὡς βυζαντινολόγος ἐφορτάσας(;) κ. Μ. Γεδεών ἐν τῷ Βυζαντινῷ Ἑορτολογίῳ: «...Ἦκμασεν (ὁ Ζωτικὸς) ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου..... κατὰ τοὺς Συναξαριστὰς Κωνσταντῖος, ὁ υἱὸς Κωνσταντίνου, γενόμενος αἷτιος τοῦ θανάτου τοῦ Ζωτικοῦ προστάττει σπουδῇ συντόνῳ ἀνεγείραι τοῖς λωβοῖς ἐκ βασιλικῶν ἀναλωμάτων μέγιστον οἶκον, πλεῖστα προάστεια καὶ προσόδους ἐκεῖ ἀφιερῶσας. Τὸ τοῦ Ζωτικοῦ λεπροκομεῖον μικρὸν ὄν, ἐπηύξησεν οἰκοδομαῖς ἐν τοῖς πρώτοις ἔτεσιν, ὡς εἰκάσῃ, τῆς αὐταρχίας αὐτοῦ Κωνσταντίνος ὁ Πορφυρογέννητος. Ἐπειδὴ δὲ λέγει ὁ Ζωναρᾶς ὅτι διαιτητήριον τοῖς τὰ σώματα λελωβημένοις ἐκ τῆς νόσου τῆς ἰεροῦς καὶ τοῖς λελερωμένοις ἦσαν οἱ ἀντίπορθοὶ τῆς Βυζαντίδος ξενῶνες, ἠδύνατό τις εἰκάσαι ὅτι ἔκειτο ἢ εἰς τὸ ὄρος Μπουγγουρολοῦ ἢ κατὰ τὸ τῆς Τζάμλιδῆς. Ἰωάννης ὁ Τζιμισκῆς αὐξήσας διὰ νέων οἰκοδομῶν τὸ λεπροκομεῖον, ἀφίερωσε τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας αὐτοῦ· ὁ δὲ Ρωμανὸς Γ' ἀνεκαίνισεν αὐτὸ (1028-1034) παθὸν ὑπὸ σεισμοῦ..(1)».

Ἐκ τῶν μεταγενεστέρων τούτων τριῶν συγγραφέων δῆλον γίνεται, ἂν καὶ δὲν συμφωνῶσιν διὰ τὸν ὄρισμόν τῆς θέσεως, καὶ οἱ τρεῖς ὁμῶς ὀρίζουσι τὴν ἀνατολικὴν παραλίαν τοῦ Βοσπόρου, μόνον δὲ ὁ λατῖνος *père Pargoire* ἐπιλαβόμενος καὶ οὗτος τοῦ αὐτοῦ θέματος ἐν τῇ περὶ Ἱερείας πραγματείας του πρὸς ἀναίρεσιν τῶν γραψάντων ὅτι τὸ τοῦ Ζωτικοῦ λωβοκομεῖον ἔκειτο ἐν Ἱερείᾳ, ὀρίζει τοῦτο ὡς κείμενον ἔναντι τοῦ Βυζαντίου ἐν τῇ δυτικῇ παραλίᾳ, διὸ καὶ θὰ τὸν ἀκολουθήσωμεν κατὰ βῆμα ἵνα ἴδωμεν ἂν ἔκειτο ἐν τῇ Α. ἢ τῇ Δ. παραλίᾳ, καὶ ἂν αἱ ἔρευναι ἢ τὰ συμπεράσματα αὐτοῦ στηρί-

(1) Βυζαντινὸν ἑορτολόγιον, 31 Δεκεμβρίου.

ζονται ἐπὶ ἱστορικῶν ἢ πειστικῶν βάσεων, δίδομεν αὐτῷ τὸν λόγον:

«... Une phrase de Codinus me paraît également faite pour engendrer quelque propéxité. L'empereur Maurice, y est-il dit, construisit τὸ λωβῶν γηροκομεῖον εἰς τὰ Ἱερίου, τὸ λεγόμενον τοῦ Ζωτικῆ ἐγχόρηγον...(1).

Ἄ γράψας ὁμοῦς ταῦτα δὲν εἶναι ὁ μυθολόγος Κωδινός, ὡς γράφει ὁ πατήρ *Pargoire*, ἀλλ' ὁ ἱστορικὸς Γ. Κεδρηνός, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν.

«... D'ailleurs Constantinople n'avait qu'une léproserie St Zotique et cette léproserie, souvent détruite et souvent restaurée,... s'est toujours perpétuée aux mêmes parages. L'Anonyme et Codinus, d'accord pour la mentionner parmi les travaux de Justin II, n'indiquent pas sa situation...(2)».

Ἐνταῦθα βλέπομεν τὸν πατέρα *Pargoire* ἐγκολπούμενον τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀωνύμου καὶ Κωδινῶ γραφόμενα ὅτι τὸ τοῦ Ζωτικῆ λωβοκομεῖον, ὅπερ πολλακίς κατεστράφη καὶ ἀνεκαινίσθη ἐν τῇ αὐτῇ παραλία, ἀνηγέρθη ὑπὸ Ἰουστίνου τοῦ Β' «...Τὸν δὲ ἅγιον Παῦλον τὸ Ὀρφανοτροφεῖον ἀνήγειρεν Ἰουστίνος καὶ Σοφία· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν ὄσιον Ζωτικόν, καὶ ἐτύπωσαν ἀναπαύεσθαι τοῖς λωβοῖς ἐκεῖσε, καὶ οἰτηρέσια λαμβάνειν.» Ἀωνύμος, *Patr. Migne*, t. 122, col. 1233.-Τὰ αὐτὰ δὲ σχεδὸν καὶ Κωδινός, *Pate. Migne*, t. 157, col. 518 καὶ 597.

«... Zonaras qui la signale sans nommer son patron, la fixe au bord de l'eau, en face de Byzance: οἱ ἀντίπορθμοι τῆς Βυζαντίδος ἀνδρῶνες. Plus complets que ces trois auteurs, les *Minées*, contiennent une indication pré-

(1) Hiéria, p. 41

(2) Αὐτόθι, σελ. 42.

cise. En nous disant quel fut le champ d'action de Zotique, ils suppléent au silence de l'Anonyme et de Codinus et remédient au vague de Zonaras. Ils nous montrent le Saint ἐν τῷ Ἐλαιῶνι, ou, pour parler plus explicitement, πέραν τοῦ Βυζαντίου ἐν τῷ ὄρει, κατὰ τὸν τότε καιρὸν, Ἐλαιῶν λεγόμενον 1)».

Χωρὶς ὁμως καὶ νὰ ὑποδείξῃ ἡμῖν ἐπὶ τίνος βάσει τῶν Βυζαντινῶν συγγραφέων παρεδέχθη τὸν ὑπὸ τῶν Μυναίων ἀναφερόμενον ὡς τὰ ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ Γ. Κεδρηνοῦ Ἡρίου, ἢ ἂν ἤλλαξαν ὄνομα, ἢ ἂν τὰ Ἡρίου καὶ Ἐλεῶν εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ τοποθεσία ὑπὸ δύο ὀνόματα.

Καὶ ἐνιαυθα βλέπομεν τὸν πατέρα *Pargoire* ἐκ τῶν Μυναίων παραλαμβάνοντα μόνον ἐκεῖνα τοῦ κειμένου, ἅπερ συνταυτίζονται τοῖς φρονήμασιν αὐτοῦ, περὶ ὧν γράφει ὅτι εἰσὶ μᾶλλον ἀνελλιπῆ παρὰ τὰ ὑπὸ τῶν εἰρημέγων τριῶν συγγραφέων ὡς ἐμπεριέχοντα μίαν σαφῆ δήλωσιν, δι' ἧς ὀρίζουσιν ἡμῖν τὴν τοῦ λωβοκομείου θέσιν, συμπληροῦσι δὲ Ἀνώνυμόν τε καὶ Κωδινὸν καὶ ἔρχονται εἰς ἐπικυρίαν τῆς ἀοριστίας τοῦ Ζωναρά. Περὶ τῆς ἀρχῆς ὁμως τοῦ ἐν τῇ αὐτῇ ἡμερομηνία, ἐν τῇ αὐτῇ στήλῃ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ κεφαλαίῳ κειμένου ἔνθα γίνεται λόγος περὶ τοῦ πρώτου ἰδρυτοῦ τοῦ λωβοκομείου οὔτε κἄν νύξιν ποιεῖται ὡς μὴ συνάδουσαν τῇ θέσει καὶ τῷ σκοπῷ αὐτοῦ.

«...Ce lieu me semble, λέγει, correspondre à la partie haute de Galata... C'est donc plutôt près de la Corne d'Or qu'il faut placer la maison restaurée par Maurice... Une autre raison de l'y placer nous est fournie par Cedrenus, nous dit ce dernier, était auparavant couvert en bois et les Slaves l'avaient brûlé, pour le mettre à l'abri de l'incendie, le re-

(1) Αὐτόθι, σελ. 42.

staurateur fit une construction voulée, une construction en pierre(1)».

Ὡστε τὸ ὄρος Ἐλαιῶν φαίνεται αὐτῷ ἀνταποκρινόμενον μὲ τὸ ὑψηλὸν μέρος τοῦ Γαλατᾶ, μᾶλλον δὲ παρὰ τῷ Κερατεῖφ κόλπῳ. Διὰ δὲ τῶν γραφομένων αὐτοῦ διὰ τὴν ὑπὸ τῶν Σλαβίνων πυρπόλησιν αὐτοῦ, κάλλιστα δεικνύται, ὡς ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος ἐνταῦθα, ὅτι εἰσὶ τοῦ ἱστορικοῦ Κεδρηνοῦ καὶ οὐχὶ τοῦ παραδοξολόγου Κωδινουῦ, ὡς ἐν τῇ πρὸς αὐτὸν πρώτη παραγράφῳ εἶπομεν.

Ὁ πατὴρ *Pargoire* ἐξακολουθῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος γράφει: «... *A quelle invasión faut-il attribuer ce desastre? L' intervalle n' est pas assez grand entre Justin II, qui bâtit St Zotique et Maurice qui le rebâtit pour que l' on puisse égayer ses recherches. Le seul règne intermédiaire et celui de Tibère, et c' est précisément durant ce règne qu' une tradition recueillie par l' Anonyme et répétée par Codinus fait élever du côté de Galata. Les barbares nous dit l' Anonyme, étaient venus ἐμπρῆσαι, καὶ κατακαῦσαι, καὶ κατασφάξει ἅπαντα τὰ Θρακῶα μέρη μέχρι πορτῶν. Ici l'histoire ne s'inscrit pas en faux contre la tradition; elle signale de fréquentes irruptions de Slaves sous Justin II et sous Maurice lui même.*

«*Ces diverses considérations ne déterminent à dire que la passage de Cedrenus doit s'appliquer, avec son τὰ Ἠρίου au προάστειον voisin de Galata et non pas à celui de Chalcédoine(2)».*

(1) Αὐτόθι.

(2) Αὐτόθι, σελ. 43.

Καὶ ἐνταῦθα ὁ πατὴρ *Pargoire* ἐγκολποῦται τοὺς ψευδολόγους Ἀνώνυμόν τε καὶ Κωδινὸν τοὺς ἱστορήσαντας τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Σλάβων ἐπὶ Τιβερίου καὶ κατακαύσαντες τὰ Θρακῶα μέρη, ἐν οἷς ὑπῆρχε κατ' αὐτὸν καὶ τὸ τοῦ Ζωτικῶου λωβοκομεῖον, μέχρι πορτῶν.

Ἐν συμπεράσματι ὁ πατὴρ *Pargoire* πρὸς ἐπικύρωσιν τῶν ὑπ' αὐτοῦ γραφομένων ἠρانیσθη ἐκ μὲν τῶν Μηναίων μόνον τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅπερ ἀναλόγως τῆς ἐξηγήσεως συμφέρει τῇ θέσει, ἣν ὑποστηρίζει πέραν τοῦ Βυζαντίου ἐν τῷ ὄρει κατὰ τὸν τότε καιρὸν Ἑλαιῶν λεγομένῳ ἐπὶ τοῦ ὑψώματος τοῦ Γαλατᾶ, ἔπεται δ' ἐκ τούτου ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ Κεδρηνοῦ μνημονευόμενον τὰ Ἡοίου ἦτο προάσκειον τοῦ Γαλατᾶ, ὡσανεὶ διὰ τῆς λέξεως πέραν τοῦ Βυζαντίου νὰ μὴ ὑπονοῶνται καὶ τὰ ἐναντι ἀνατολικά παράλια.

Ἐκ δὲ τῶν μυθολόγων Ἀνώνυμου τε καὶ Κωδινοῦ ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος λωβοκομεῖον ἐκτίσθη ὑπὸ Ἰουστίνου τοῦ Β' Ξύλινον, ἀποτεφρωθὲν δὲ ὑπὸ Σλαβίνων ἀνηγέρθη εἰτα λίθινον ὑπὸ τοῦ Μαυρικίου καταφεύγων πάλιν πρὸς ἐπικύρωσιν τῶν λεγομένων του εἰς αὐτοὺς τοὺς μυθολόγους λέγει ὅτι κατὰ τὸ μεσολαβοῦν χρονικὸν διάστημα τῶν δύο βασιλειῶν, καθ' ὃ ὑπῆρξε μόνη ἡ τοῦ Τιβερίου, καὶ ἐπειδὴ οἱ ρηθέντες γράφουσι «Τιβέριος ὁ πενθερὸς Μαυρικίου ἐκαστέλωσε καὶ ὠχύρωσε τὰς ναῦς, διὰ τὸ ἐλθεῖν Χάχανον τὸν ἄρχοντα τῶν Βουλγάρων καὶ ἐμπρῆσαι, καὶ κατακαῦσαι, κατασφάζει ἅπαντα τὰ Θρακῶα μέρη μέχρι πορτῶν(1)» ἄρα κατ' αὐτὸν ὡς ἐν τῇ Θρακῶα πλευρᾷ κείμενον θὰ κατεστράφη καὶ αὐτὸ τότε.

(1) Ἀνώνυμος, *Patr. Migen*, t. 122, col. 1276.— Τὰ αὐτὰ σχεδὸν καὶ Γ. Κωδινός, *Migne Patr.* t. 157 col. 157 καὶ 596.

Ὁ πατὴρ *Pargoire* εἰς ἠρανίζετο ὀλόκληρον τὸ κείμενον τῶν **Μηναίων**, ὡς ἔπραξεν ὁ κ. Μ. Γεδεών, καὶ οὐχὶ μόνον μέρος, τότε θὰ ἔβλεπεν ὅτι τὸ ἐν λόγῳ λωβοκομεῖον ἠγέρθη τὸ πρῶτον ὑπὸ Κωνσταντίου υἱοῦ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καὶ οὐχὶ ὑπὸ Ἰουστίνου τοῦ Β', κατὰ δὲ τὸ μεταξὺ τῶν δύο βασιλείων χρονικὸν διάστημα, ἦτοι Κωνσταντίνου 337-361 καὶ Μαυρικίου (582-602) ἀπαριθμεῖ ἡ ἱστορία οὐκ ὀλίγας ἐπιδρομὰς τῶν Σλάβων, καὶ ἴσως ἐν μιᾷ ἐξ αὐτῶν θὰ ἐπῆλθε καὶ ἡ συμφορὰ τῆς κατακαύσεως τοῦ λωβοκομεῖου, ἐν ἣ πλευρᾷ καὶ ἂν ἔκειτο.

Περὶ τοῦ Ἄνωνόμου καὶ τοῦ Κωδινοῦ, ἐν τῇ αὐτῇ περὶ Ἱερείας πραγματεία αὐτοῦ (σελ. 27) γράφει: «*c' est du moins ce qui affirment deux auteurs malheureusement tardifs, l'Anonyme de Patria et son fidèle Codinus*», ὥστε ἐνῶ ἐκεῖ τοὺς ἀποκαλεῖ *tardifs* (ἀψίμους) ἐγκολλοῦται ὁμοῦ αὐτοῦ ἐν ταῦθα ψυχῇ τε καὶ σώματι καὶ οὕτω ἄλλοῦ μὲν παραδέχεται πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης του τὰ γραφόμενα αὐτῶν, καὶ ἄλλοῦ δὲ ἀπορρίπτει ταῦτα, χρῆσιν ποιούμενος δύο σταθμῶν καὶ δύο μέτρων, ἐνῶ ἡμεῖς οὐδέποτε κατεφύγομεν εἰς τοὺς ρηθέντας παραδοξολόγους πρὸς κύρωσιν τῶν λόγων ἡμῶν.

Ἄλλ' εἴτε οὕτως, εἴτε ἄλλως, ἡμεῖς συντασσόμεθα τῇ τοῦ αἰοδίδμου Κωνσταντίου γνώμῃ: «... καὶ τὸ τοῦ **Ζωτικοῦ λωβοτροφέιον**, ὅπου τανῦν εἶναι τὸ τῆς Βασιλείας μέγα σιτοδοχεῖον(1)», ἦτοι ὅτι ἔκειτο ἐν **Πασᾶ-λιάν**, μεταξὺ **Σκουτάρεως** καὶ **Κουζγουνδζουγκίου**, ἐν τῇ ἀσιατικῇ παραλίᾳ τοῦ Βοσπόρου, μὲ τὴν διαφορὰν ὅμως οὐχὶ ὅλως ἀμέσως καὶ συναφῆς παρὰ τὴν παραλίαν, εἶναι ἀνενηγερευμένον τὸ σιτοδοχεῖον, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ὑπερκειμένου αὐτῷ λόφου, ἔκ τε τοῦ εὐαέ-

(1) Κωνσταντινιάς, σελ. 150.

ρου αὐτοῦ κλίματος καὶ τῶν λεγομένων τοῦ Ζωμαρά: «διαιτητήριον τοῖς τὰ σώματα λελωβημένοις ἐκ τῆς νόσου τῆς ἱερός καὶ τοῖς λελεπρωμένοις ἦσαν οἱ ἀντίπορθμοι τῆς Βυζαντίδος ξενῶνε(1)».

Ἴσως δὲ καὶ τὸ παρὰ τῷ σιτοδοχείῳ τῆς Βασιλείας, εἰς πενήκοντα βημάτων ἀπόστασιν, τὸ ὑπὸ τὸ σημερινὸν ὄνομα ἀγίασμα τοῦ ἀγίου Ἰωάννου, κατέχη τὴν πηγὴν, περὶ ἧς μνεία γίνεται ἐν τοῖς Μηναιῖς: «...κελεύει τοῦτον ἀφειδῶς συνδεθέντα ἀγρίαις ἡμίονοις ἐλαύνεσθαι ὅπως ὑπὸ τῶν ἐκείσε πετρῶν, τῶν μελῶν οὗτοῦ κατακοπτομένων, βιαίως ἀπορραγῆ τῆς ζωῆς, τούτου οὖν διὰ τάχους γεγονότο, παρεστῶτος καὶ τοῦ βασιλέως καὶ βλέποντος, αἱ ἡμίονοι παρὰ τῶν δημίον κέντροις βαλλόμενοι, βιαίῳ δρόμῳ τὸν ἅγιον ἀπὸ τοῦ λόφου πρὸς κατάναντες ἔειρον· ὄθαν καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ κατὰ μέρος διεσκορπίσθησαι, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἠχοιώθησαν, ἐνῶ δὲ ταῦτα ἐτελείτο, παρὰ τὴν πηγὴν ἀνεβόθη καθαροῦ ὕδατος καὶ ποτίμου(2).

Ὁ ὑπὸ πολλῶν ἐτῶν, ἦτοι περὶ τὰ μέσα σχεδὸν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐσφύζοντο ἐρεΐτιά τινα τοῦ ἐξωτερικοῦ τοίχου τοῦ περιβάλλοντος τὴν πρὸς τὴν θάλασσαν πλευρὰν τοῦ λόφου, ὡς δὲ καὶ τοῦ λωβοκομείου ἐπὶ τοῦ λόφου, μάλιστα δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς τοποθεσίας τοῦ νῦν λεπροκομείου δύναται τις νὰ ἐξαγάγη τοιοῦτό τι συμπέρασμα, διότι οἱ κακακτηταὶ συνείθιζον ἵνα μεταχειρίζωνται πλείστας κυβερνητικὰς οἰκοδομὰς πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν, ὃν καὶ οἱ προκάτοχοι αὐτῶν Βυζαντινοὶ ὥστε τὸ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν λωβοκομεῖον πιθανὸν μετεχειρίσθησαν ὡς τοιοῦτο ἐπὶ τινα καιρὸν, πα-

(1) Epit. Hist. XVII, 12. Ed. L. Dindorf IV. 133, 10.

(2) Μηνιαζον, 31 Δεκεμβρίου.

θὸν δὲ ἢ ἐκ τῆς ἐπηρείας τοῦ πανδαμάτορος χρόνου ἢ ἐξ ἄλλης αἰτίας ἀνήγειρον τοιοῦτο οὐχὶ πλέον ἐν τῇ δυτικῇ πλευρᾷ τῆς Χρυσοπόλεως, ἀλλ' εἰς τὴν ἀνατολικὴν αὐτῆς πλευρὰν ἐν τῷ κεντρικῷ Μωαμεθανικῷ νεκροταφείῳ, ὅπου ἐς δεῦρο ὑπάρχει ὑπὸ τὸ ὄνομα Μισκινλέρ-τερεσί (= ἄσυλον τῶν λεπρῶν). Εἰς τοῦτο δὲ μόνον τὸ σημεῖον συμμερίζομαι τὴν γνώμην τοῦ père Pargoire «*cette léproserie souvent détruite et souvent restaurée, c'est toujours perpétuée aux mêmes parages*(1)».

Ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ νῦν λεπροκομείου, ὡς καὶ ἄλλοτε εἶπομεν, νομίζομεν ὅτι ἔκειτο ὁ διατάγματι Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, τῇ 22 Ἰουνίου, 386, καταδαφισθεὶς ναὸς τοῦ Ἁπόλλωνος, ὁ ἰσότιμος τῷ ἐν Δελφοῖς, ἔχομεν δὲ λόγους ἵνα φρονῶμεν ὅτι ἐὰν ἐνεργηθῶσιν ἐκεῖ ἀνασκαφαὶ οὐκ ὀλίγα ἀρχαιολογικὰ ἀντικείμενα θέλουσιν ἀνακαλυφθῆ, καὶ δὴ ἴσως καὶ αὐτὰ τὰ ἀρχαῖα ἐρείπια τοῦ ἐν λόγῳ ναοῦ.

Υ. Γ. Τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁπόλλωνος ποιούμεθα ἐνταῦθα μνεῖαν, ἐπὶ σκοπῷ ὅπως διαμνησώμεν τὸν φίλον κ. Ξ. Σιδερίδην τὴν ὑπόσχεν αὐτοῦ, ἣν εἶχε δώσει ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον ὁ Ναὸς τοῦ Ἀυτονόμου, τῇ γραφείῳι κατὰ Μάϊον τοῦ 1876.

Ἐν ταύτῃ μεταξὺ ἄλλων εἶχε γράψει: «...ἐν Μερδιβέν-κοῖ, ἐν ᾧ εὑρηται ἐρείπια θεωρηθέντα παρὰ τινος διατριβογράφου (*Journal de Constantinople*, 1852-1853) ὡς ἀνήκοντα εἰς τὸν περίφημον τῶν Χαλκηδονίων ναὸν τοῦ Ἁπόλλωνος, περὶ ὧν ἐν ἄλλῃ εὐκαιρίᾳ λόγον ποιησόμεθα(2)».

(1) Hiéria, p. 42. Ἰουνίου 22 1877

(2) Ἑλλ. Φιλ. Συλλ. Παράρτημα τοῦ ΙΖ' τόμου σελ. 122-123.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000020774

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ